

CERNAUCA, SIMBOL AL UNITĂȚII NAȚIONALE ROMÂNEȘTI

Victor Dobrescu

Colaborarea bucovinenilor cu frunțașii românilor din celelalte provincii românești, sporadică și restrânsă până la 1848, devine acum permanentă și se desfășoară pe diferite planuri și la vedere. Un agent polon, care trecuse prin Bucovina și se afla la București, îi informa pe frunțașii revoluției din Muntenia că românii bucovineni aspirau la reconstituirea vechii Dacii "prin contopirea părților rupte ale Daciei"¹. Despre acțiunile românilor aflară și rușii, care la 19 iulie 1848, într-o notă trimisă ambasadelor ruse din diferite țări europene își motivau astfel decizia de a înăbuși revoluția din Principatele Române: "planul lor de viitor este acela de a răsturna antica lor naționalitate, adică de a înceta de a mai fi provincii și de a constitui, sub numele de Regatul Daco-Român, un nou stat, separat și independent, la formarea căruia îi invita pe frații lor din Moldova, din Bucovina, din Transilvania și din Basarabia"². Austria încerca să joace rolul de protectoare a românilor din Principate și să profite de nemulțumirile lor îndreptate împotriva Rusiei și Turciei.

După Adunarea din 27 martie 1848 de la Hotelul "Petersburg" din Iași, frunțașii revoluționari moldoveni au trecut inițial în Transilvania. Aici au participat la Marea Adunare Națională de pe Câmpia Libertății de la Blaj din 3/15 mai 1848. Apoi s-au stabilit temporar la Brașov, de unde au lansat unul dintre cele mai avansate programe ale revoluției române *Principiile noastre pentru reformarea Patriei*, precum și diferite manifeste și broșuri adresate "fraților români din toată România"³. De aici ei au trimis emisari în Transilvania, Banat și Bucovina pentru a forma o armată și a determina o ridicare la luptă a tuturor românilor.

În Bucovina a fost trimis un grup de moldoveni format din G. Sion, Gr. Balș și Z. Moldovan, care la sfârșitul lunii mai au ajuns la Cernăuți, unde i-au găsit pe frații Cazimir, V. Melinescu și A. Russo, care veniseră de la Iași⁴.

Datorită supravegherii autorităților maghiare, după 12 iulie 1848, toți refugiații pleacă de la Brașov la Cernăuți și Lugoj. Astfel, în vara anului 1848, se găseau la casa Hurmuzachi din Cernăuți sau la conacul de la Cernauca circa 50 de refugiați moldoveni, printre care frații Alecsandri, G. Sion, Al.I. Cuza, M. Kogălniceanu, C. Negri, A. Panu, A. Russo etc.⁵. Majoritatea refugiaților erau oaspeții familiei boierului Doxachi Hurmuzachi, refugiații formând un fel de stat major al românilor de pretutindeni. Aici se organizau întruniri și se adoptau hotărâri. Se tipăreau manifeste și programe, se expediau scrisori îndeosebi la Iași, Sibiu și București, cărora le adresau îndemnuri la "bărbăție și unire".

Câteva date despre moșia și conacul boierului Doxachi Hurmuzachi de la Cernauca: în *Enciclopedia Română* de Cornel Diaconovici, tomul I, publicată de ASTRA la Sibiu în 1898, p. 781, se precizează: "Cernauca, comună în căpitănatul Cernăuți, 2 360 locuitori, moșie boierească cu școală populară din 1858". N. Iorga, făcând o călătorie în Bucovina în anul 1906, poposește și la Cernauca pe care o descrie astfel: "Cernauca, sat parțial moldovenesc. Moșia este arendată de un evreu Rosenstok, care a organizat o școală de agricultură. Biserica satului e la stânga, lângă poartă, la curtea Hurmuzăcheștilor. Mormintele lor sunt împrejmuite cu un grilaj de fier, dar buruienile copleşesc crucea de piatră a bătrânului Doxachi. Pe pietrele soților Petrino a crescut mușchiul. Nu se vede nici un fel de îngrijire din partea cuiva. Casa este cea veche. Arendașul n-a schimbat, dres și împodobit nimic. Casa era zugrăvită în galben și curtea era înconjurată de un zăplaz, înnegrit și plecat. Aceeași pădurice cu arbori înalți și marile

alei cu ploi uriași. Sufletul însă a zburat de aicea și toate se îndreaptă spre ruină"⁶. În *Dictionarul geografic al Bucovinei*, București, 1908, se indică: "Cernaucă avea o școală populară cu trei clase și o biserică parohială cu hramul Sf. Mihail și Gavril. În 1776 aparținea boierului Matei Hurmuzachi. Aici se află un izvor făcător de minuni și anual se face pelerinaj, construindu-se și o capelă. Aici se află conacul familiei Hurmuzachi, cu un parc frumos și bogat". Moșia avea o suprafață de 34,85 km.² cu o populație de 274 locuitori: evrei, polonezi, ruteni și români. Rutenii, de religie greco-catolică erau veniți din Galiția. În 1926 cca. 31% din familii erau de origine română, iar în 1991 erau cca 37%. Din *Condica oficială de gospodărie*, întocmită la 13 martie 1991, de către sovietul sătesc *Cernovca*, rezultă că satul are o suprafață de 40,54 km² și o populație de 2 013 locuitori ruteni ortodocși⁷.

În *Șemantismul Arhiepiscopiei ortodoxe a Bucovinei*, Cernăuți, 1921, se arată: "Cernaucă, biserica zidită în 1825 de Doxachi Hurmuzachi, preot Emilian Macovievici, Școală de 4 clase primare, populație 2 504 locuitori". Acad. Ion Simionescu, călătorind în lungul graniței, în perioada interbelică, descrie astfel locurile: "Drumul peste deal de la Ocna te duce pe lângă Cernaucă, istorica moșie a Hurmuzăcheștilor. Loc vestit, căci în splendidul parc de arbori se sfătuiau după 1848, capii mișcării revoluționare din Principate, siliți la exil. Azi, totul e în ruină și-au ajuns pe mâna străinilor. Numai biserica tupilată cu un turn scund împrejmuită de brazi, a rămas cum era. O simplă cruce de lemn arată locul unde se odihnește de veci Eudoxiu Hurmuzachi. Din vechile sere n-au rămas decât temelile, iarba întinzându-se peste tot. Măreția timpurilor trecute se mai vede doar în aleia de castani și tei ce duce la intrarea principală"⁸.

S-a încercat refacerea conacului prin atribuirea locului Universității din Cernăuți, dar fără un rezultat concret; căci în perioada postbelică atât casa din Cernăuți, cât și conacul de la Cernaucă au fost demolate de noii stăpâni ucraineni. Acum localitatea Cernovca face parte din raionul Noua Sulița, regiunea Cernăuți, și este slavizată. Cred că ar fi necesar ca Societatea de Cultură Românească "Mihai Eminescu" din Cernăuți, să se îngrijească de mormintele Hurmuzăcheștilor, singurul lucru care ne-a mai rămas acolo.

Într-o scrisoare trimisă de V. Alecsandri lui Alecu Hurmuzachi aflăm cum își petreceau refugiații aici timpul. Poetul evocă o frumoasă seară când dinspre Prut se auzi "glasul lung, tainic și pătrunzător al unui buciom care răsuna din partea Moldovei. Acel sunet trezi fiori fierbinți în inimile noastre, căci părea să fie glasul țării, chemându-și copiii rătăciți în străinătate". Aici se discuta pasionat și îndelung despre patrie și soarta ei, iar V. Alecsandri obișnuia să recite "Miorița". Erau ceasuri de activitate politică febrilă, de grea cumpănă și adânci meditații⁹.

C. Negri își amintește că emigranții au găsit aici ospitalitate și teren propriu de acțiune ce întrecea orice generozitate. Bătrânul Doxachi Hurmuzachi își trata oaspeții în mod cordial. Acolo se afla atunci centrul mișcării revoluționare, a emigrației moldovenești, dar și ardelene. Sufletul emigrației îl formau C. Negri și V. Alecsandri. Aici se bucurau de libertate de mișcare și duceau o viață rustică, cu mici distracții zilnice. Îmbrăcați lejer, se plimbau prin parc și prin livadă "ținându-se câte 6-7 inși de brațe, cântând "Marseilleza" și megând în tactul cântecului. Se mai cânta "Hora Unirii", iar seara făceau incursiuni nocturne spre granița Moldovei, unde se întâlneau cu cei care le aduceau știri din țară"¹⁰.

Fruntașii românilor bucovineni, în frunte cu frații Hurmuzachi, luau parte la întrunirile și acțiunile refugiaților, le sprijineau activitatea și le mijloceau legăturile cu moldovenii și ardelenii rămași acasă. La 15 iulie 1848, Constantin Hurmuzachi îi scria de la Dumbrăveni lui L. Rosetti la Cernăuți: "acum ori niciodată a sosit timpul să facem ceva...După părerea mea, unicul scop ce trebuia să-l urmărim acum este unirea Moldovei cu Țara Românească sub aceleași instituțiuni..."¹¹.

Frații Hurmuzachi decid să editeze gazeta "Bucovina". V. Alecsandri este sprijinit să tipărească și să difuzeze poemul manifest "Deșteptarea României", iar M. Kogălniceanu, programul "Dorințele partidei naționale din Moldova", socotit ca "evanghelia românismului"¹².

Colaborarea bucovinenilor cu refugiații din cele trei Principate a avut consecințe în perspectivă, contribuind la afirmarea conștiinței naționale, formarea convingerii că "Bucovina este pământ românesc" și s-au păstrat ulterior legături trainice. În vara anului 1848 vine în Bucovina ardeleanul Aron Pumnul, care rămâne și activează aici. El fusese printre organizatorii Adunării Naționale de la Blaj și comisar de propagandă în cadrul revoluției din Muntenia. A fost cel mai fidel și prestigios colaborator al familiei Hurmuzachi. A fost redactor la ziarul "Bucovina", profesor la Gimnaziul de Stat și unul din principalii animatori și îndrumători ai vieții spirituale. S-a impus ca filolog, autor de manuale didactice și organizatorul bibliotecii gimnaziastilor. Alecu Hurmuzachi scria că "prin el s-a probat... solidaritatea care trebuia să fie... între toți frații români din toate părțile și din toate țările"¹³. Bucovina a acordat găzduire unor fruntași ardeleni între care T. Cipariu, G. Barițiu, I. Bologa, Fl. Porcius etc., precum și tribunilor I. Popescu și I. Lazăr, G. Barițiu mărturisirea ulterior: "Casa Hurmuzachi a fost adevărat loc de azil sacru, pentru mulțimea de patrioți români eminenți, aruncați de valurile anilor 1848/1849"¹⁴.

Înăbușirea Revoluției de la 1848 în Moldova, Muntenia și Transilvania de către trupele marilor imperii ruse, austriac și turcesc, a făcut ca principalii militanți revoluționari din cele trei Principate românești să se refugieze în Bucovina "unde un hazard fericit instalase, pentru o clipă, pivotul politicii naționale unitare a tuturor românilor". Pribegii au fost găzduiți la Cernăuți sau la Cernauca. "În urma unui concurs fericit de împrejurări, românii bucovineni ajunseră pentru un moment la o însemnată politică excepțională, având rolul de mijlocitori între Puterile europene și Principatele Române..."¹⁵.

De fapt, conacul de la Cernauca, al familiei Hurmuzachi a fost încă de la 1821 locul de întâlnire pentru mulți moldoveni: "În primăvara anului 1821, peste 152 familii - boieri care aveau moșii în Bucovina, intelectuali fruntași, mulți negustori și câțiva meseriași - în frunte cu mitropolitul Veniamin Costachi, se refugiară atunci în Bucovina de frica eteriștilor greci... aici în octombrie 1821 o parte din boieri au alcătuit un sfat politic și-au redactat un memoriu către Înalta Poartă în care arătau că domnia fanariotă trebuie să ia grabnic sfârșit..."¹⁶.

Petrecerea refugiaților moldoveni în Bucovina a contribuit la strângerea legăturilor între românii de dincoace și de dincolo de Molna, bucovinenii primind un imbold în lupta lor națională. Drept răsplată pentru găzduirea pribegilor, Domnul Moldovei a ridicat pe boierul Doxachi Hurmuzachi la rangul de mare agă. Un cronicar al evenimentelor apreciază astfel situația: "anul 1821 este anul de naștere al Bucovinei luptătoare pe planul intereselor generale și mari ale neamului. În 1848, Bucovina a ajuns a doua oară, prin Cernauca Hurmuzăcheștilor, o Românie Mare în miniatură"¹⁷.

Aici moldovenii s-au întâlnit cu ardelenii printre care A. Pumnul "un Lazăr al Bucovinei", G. Barițiu și I. Maiorescu. În decembrie 1848, poposi aici, în drum spre Viena și episcopul Andrei Șaguna la "cartierul general al pribegilor". Istoricul I. Nistor consideră că: "prin sosirea reprezentanților ardeleni, adunarea de la Cernăuți capătă caracterul unui adevărat congres al intelectualilor români de pretutindeni".

Istoricul M. Berza apreciază că: "prin importanța acestor întruniri politice, Cernauca Hurmuzăcheștilor se înscrie pe harta spiritualității românești alături de Mânjina lui C. Negri sau Golești fraților Golești"¹⁸. Despre conacul de la Mânjina, V. Alecsandri scria: "Vizitele noastre la Mânjina, au avut o neprețuită influență în favorul mișcării naționale de la 1848... La Mânjina nu mai erau moldoveni și munteni, erau doar români"¹⁹.

Același lucru se poate spune și despre Cernauca. În acest sens N. Iorga scria: "La Cernauca, în casa primitoare a lui Doxachi Hurmuzachi se alcătui pentru prima oară o viață

comună - națională și frățească pe de-o parte, literară și artistică pe de alta, a scriitorilor români din toate părțile. Întâiul rod al acestei vieți este ziarul "Bucovina", editat de frații Gheorghe și Alecu Hurmuzachi...²⁰. "Bucovina" era o gazetă românească săptămânală pentru politică, religie și literatură, care a apărut la Cernăuți între 4.10.1848 și 20.09.1850, în limba română și germană fiind o tribună de luptă pentru apărarea intereselor naționale ale românilor bucovineni²¹.

În martie 1850, autoritățile maghiare suspendă ziarele "Gazeta Transilvaniei" și "Foaie pentru minte, inimă și literatură" din Brașov, pentru atitudinea lor patriotică. În această perioadă ziarul "Bucovina" a devenit și purtătorul de cuvânt al românilor ardeleni. Prin apărarea națiunii române și prin colaborarea cu revoluționari din toate provinciile românești, ziarul "Bucovina" era organul de presă al tuturor românilor. A avut colaboratori străluciți ca V. Alecsandri, C. Negri, C. Conachi, D. Bolintineanu, V. Cârlova, V. Pogor, M. Kogălniceanu, A. Șaguna, A. Mureșanu, A. Pumnul, Gh. Barițiu etc. N. Iorga aprecia că activitatea literară desfășurată de ziarul "Bucovina", poate fi asemănată cu activitatea "Daciei literare"²².

Despre importanța întâlnirilor de la Cernaucă, prof. R. Cândea scrie: "Viața pribegilor din Cernaucă... este una din cele mai frumoase pagini din istoria Bucovinei... Cernaucă în zilele de furtună și nădejde era raza de lumină a românilor". În ianuarie 1849 când generalul Bem intră în Bucovina și se decretează starea de război, mulți dintre pribegi au fost siliți să părăsească Bucovina. O parte, în frunte cu M. Kogălniceanu, a plecat la Paris, ceilalți s-au întors în Moldova după înlăturarea lui M. Sturza. N. Iorga considera că "legăturile care se statorniciseră între dânsii nu se rupseseră încă: sufletește, Bucovina din nou era alipită la Moldova, la întreaga Românie..."²³.

La plecarea din Bucovina G. Sion scria poezia "Adio la Bucovina", un omagiu adus familiei Hurmuzachi și publicată în ziarul "Bucovina": "O dulce Bucovină, te las și înc-odată/Mă-ntorc cu întristare și țărna ta sărut..."²⁴. V. Alecsandri a dedicat acestor meleaguri una din cele mai frumoase poezii ale sale: "Dulce Bucovină, veselă grădină".

Au fost prezenți temporar în Bucovina moldoveni, ardeleni și munteni "tot ce românimea avea atunci mai distins ca sentiment, talent și dragoste de neam". Despre acestea C. Loghin scrie că "la Cernaucă s-a pecetluit unitatea sufletească a românilor, forța mobilizatoare a înfăptuirii unității naționale și statale a poporului român. Cernaucă este un simbol al unității naționale românești"²⁵.

NOTE

1. M. Iacobescu, *Din istoria Bucovinei*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1993, p. 406.
2. C. Bodea (coord.), *1848 la Români...*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 813.
3. M. Iacobescu: *op. cit.*, p. 407.
4. Idem, p. 407.
5. *Ibidem*, p. 408.
6. N. Iorga: *Românismul în trecutul Bucovinei*, Cernăuți, 1938, p. 346.
7. "Glasul Bucovinei", nr. 1/1994, p. 29.
8. I. Simionescu, *În lungul graniței*, București, 1939.
9. G. Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, București, 1965, p. 207.
10. I. Martinescu, C. Negri, București, Ed. Tineretului, 1978, p. 106.
11. C. Bodea, *op. cit.*, p. 630.

12. Idem, p. 650.
13. I.G. Sbiera, *Aron Pumnul. Voci asupra vieții și activității...*, Cernăuți, 1889, p. 18.
14. C. Bodea, *op. cit.* p. 416.
15. "Plai românesc", nr. 1-2/1994, p. 6.
16. Idem, p. 6.
17. *Ibidem*, p. 6.
18. *Ibidem*, p. 6.
19. *Ibidem*, p. 8.
20. *Ibidem*, p. 8.
21. "Suceava. Anuarul Muzeului Județean", XVI, 1991, p. 20.
22. Idem, p. 26.
23. "Plai românesc", p. 8.
24. Idem, p. 8.
25. "Plai românesc", p. 16.

Résumé

Dans cet article, l'auteur souligne le rôle du domaine (de la propriété) de la famille de Hurmuzachi dans le processus de l'achèvement de l'unité nationale roumaine. À côté de Braşov, Cernăuţi ou Lugoj, Cernauca peut être marqué sur la carte de la spiritualité roumaine. À Cernauca se sont rencontrés les réfugiés de la Transylvanie, Moldavie et de la Valachie pendant des événements de 1821 et de 1848. Dans la maison de Costache Hurmuzachi ont été protégés Vasile Alecsandri, George Sion, Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu, Costache Negri, Aron Pumnul. À Cernauca est né le journal "La Bucovine" qui militait pour les droits des Roumains. On y a scellé l'unité de l'âme des Roumains, le rôle de la famille Hurmuzachi restant indiscutable dans l'histoire nationale.